

“Ispita lucidității care te îndeamnă să afli de ce nu te mai iubește cineva constă în faptul că ai sentimentul acut, irezistibil că, după ce vei afla, vei înceta să suferi. Poate îți spui, ai făcut vreo greșală care se poate repeta. Poate la mijloc e o neînțelegere. Poate iubește pe altcineva. Ei da, e un pahar care trebuie băut, îl bei, te înconvoi de durere, pe urmă te redrezezi”. Marin Preda

Platon ne spunea că trebuie să fim blânzi cu ceilalți, pentru că fiecare duce o bătălie mai grea decât a noastră. Pascal ne spunea că dragostea este mai presus de rațiune. Nu e nimic mai adevărat, în această poveste care urmează a fi creionată, pentru că de spus în întreaga ei dimensiune existențială este complicat și probabil imposibil. Nu ne interesează când s-a născut Marin Preda, știm ce a scris și povestea lui se învață la școală. Datele înțelegerii evolutive a unui destin, consecința a schematizării sovietice a cunoașterii, tabelele cronologice, datele calendaristice, nu ne spun de fapt nimic. Cui îi pasă de fapt când a apărut Delirul sau Morometii. În epoca globalizării și a boom-ului mediatic aceste informații sunt, cum ar spune internauții, two clicks away.

Dar, precum scria inteligentul clasicist Allan Bloom, istoria este de două feluri. Este istoria oficială. Și mai este și cea din spatele ei. În timp ce copilul semianalfabet din Teleorman Marin Preda se lupta cu o sărăcie îngrozitoare, prahoveana Aurora Cornu răsfățată fugea de acasă de mică. Până la urmă a fugit de tot și Marin a fost primul care a adus-o acasă la părinții ei ca să o ceară formal, el fiind un formalist ca orice fiu de țăran, fie el și autodidact. Dar ea, și vom vedea, nu știa decât să plece. În mai 1955, România semnase Tratatul de la Varșovia, căzuse Cortina de Fier. Lumea era împărțită între “noi” și “ei”. Până azi a rămas expresia colocvială că dacă un român este plecat în străinătate, este “afară”.

Marin o zărise cu un an în urmă pe Aurora, iar apoi, în vara lui '55, pe litoral, după ce a petrecut o seară de vorbă cu ea, i-a scris prima scrisoare de dragoste, iar a doua zi a cerut-o de nevastă. „Marine, tu ești cel mai iubit dintre pământeni” îi spunea această ființă ciudată și paradoxală care era Aurora. Asta se petrecea aici, “înăuntru”, dar s-ar fi putut petrece oriunde. S-au căsătorit fără nimeni în preajmă. Nu aveau nevoie de nimeni. Puteau fi oriunde. Severul autodidact a fost complet

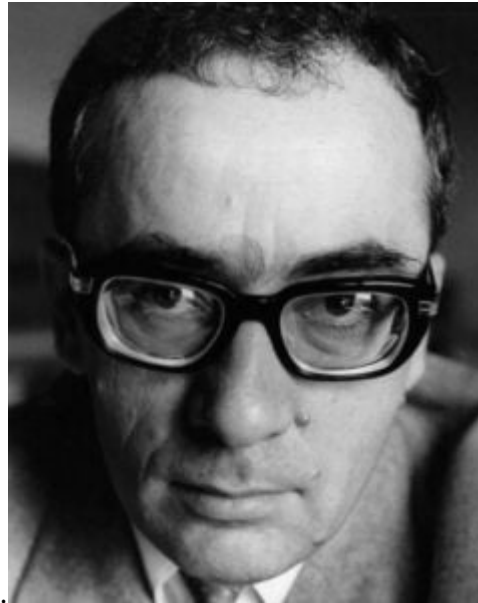
absorbit de această femeie care pentru el a fost totul.

Odată cu despărțirea de ea a început alcoolismul, frica de mulțimile de oameni, mizantropia. Ea îi găsisese manuscrisul Moromeților și îl făcuse să îl publice. A fost prima cititoare a poveștii copilăriei lui chinuite de copil care voia să știe carte și care era pus în situațiile umilitoare în care sunt puși în mediul rural decerebrat românesc, chiar până astăzi, persoanele mai slabe, cei mici, femeile, bolnavii. Copilăria, despre care Lorca scrisese că este murmur de izvoare, pentru el a fost un coșmar concentric. Și ea știa. Citise. Prima scrisoare de dragoste din viața lui, țărănul teleormănean care se simțise singur toată viața lui, ei i-a scris-o. Cu cuvintele lui. Le găsisese. Învățase sinceritatea și vulnerabilitatea. Le cunoștea, însă nu în felul acesta.

“Dar iată că o adiere de durere, de părere de rău, de mâhnire izvorăște din inima mea. Te-am făcut să suferi (nu știu unde, când și de ce), dar simt că acest lucru s-a întâmplat și mi-e greu să îndur asta acum, singur, cu gândul la tine, scriindu-ți întâia mea scrisoare de dragoste. (...) Te iubesc de tot, cu părul tău, cu hainele tale verzi, cu salopeta și sandalele tale ciudate. Iubesc cingătoarea ta ascunsă, copcile, oasele trupului tău... Totul, aspirațiile tale, somnul tău... Vanitatea și cochetăria ta distilată, neliniștile tale profunde, gândul tău puțin înghețat, categoric și fără ascunzișuri, atât de temut de către amatorii de compromisuri”.

Este foarte greu de explicat această relație interumană între doi oameni atât de diferiți. Și încă nu am spus despre ea, deocamdată suntem prizonierii istoriei lor comune. S-au căsătorit și s-au mutat în Cotroceni, unde el citea Spinoza și ea asculta Bach. Deja el era departe de palmele date după ceafă de tatăl lui, un plugar analfabet animat doar de instinctul de conservare ca un animăluț simplu și nici măcar veninos. Ca și la genialul Panait Istrati, copil fără tată crescut de o spălătoreasă într-o mahala din orașul încă periculos și azi Brăila, este inexplicabil cum acești oameni au schimbat istoria unei culturi, fie ea și periferică. Dar să nu divagăm. Între timp, erau mereu împreună și își continuau vorbele, spre marele amuzament înduioșat al asistenței. Și el îi scria mereu. “7 iunie '55 Aurora dragă, iubita mea (...). Te-am sărutat la stația de tramvai de două ori, întocmai ca în copilărie, când plecam la câmp înfricoșat de soare și beam dinainte apă multă.

Dar apa băută fără sete nu înlătură setea de mai târziu, ci doar te chinuie, prin amintirea ei, așa cum mă chinuie pe mine acum sărutările luate la despărțire. Ele nu țin locul dorinței chinuitoare care mă stăpânește acum în amintire, de a te strânge la piept și a sorbi bucuria de pe buzele tale iubite. Noapte bună trupului tău drag și ochilor tăi frumoși! Fii liniștită și dormi. Odihnește-te și vino sâmbătă! Eu te iubesc atât de mult...”. Acest lirism și această sensibilitate ar trebui cumva să ne rușineze, este o intimitate aici care defide memorialistica amoroasă franceză sau italiană, faimoase

și citite în perioada interbelică și cea de după război.

Romantisme ornate ca niște prăjituri, declarații inspirate din declamațiile și lamentațiile poezilor renaștători și ale cicisbeilor care mureau pentru câte o prințesă măritată cu altul. Dar aici nu e cazul. În epoca modernă și în aridul peisaj cultural valah, poate că doar corespondența dintre Paul Celan și Ingeborg Bachmann joacă la aceeași categorie emoțională. Paul Celan s-a aruncat în Sena în 1970 într-o frumoasă zi de aprilie. Fusesse în lagăr și era prieten cu Heidegger. Marin scria că e singurul poet român care merită respect. Dar să revenim.

În tot acest timp în care Marin o adora, ea îl iubea în felul ei. Dar iubea ceva mai mult decât pe el și pe oricine și orice. Iubea ceva ce ea numea libertate. I-a tot spus că o să plece, iar el, cu aroganța venită din raționalizări ale bărbatului care suferea de ceea ce azi numim angoasă de separare, nu a crezut-o. Numai că pentru ea iubirea era o formă de prizonierat. Poate că e nedrept să spunem astăzi asta despre ea, sau poate că nu. Iubita lui cea dintâi era oricum literatura. Tona de volume de memorialistică și de texte privitoare la el, la ei, ne spun cât era de obsedat de scrisul lui. Ca și Flaubert sau ca și dragul de Mihail Sebastian, uneori scria o noapte întreagă doar câteva rânduri. Poate că nu era loc și pentru ea. Dar el credea că este loc doar pentru ea.

A plâns când ea a plecat de lângă el. În anii '60 când a ajuns la Paris și l-a întâlnit pe Emil Cioran, i-a spus, așa cum povestește însuși Cioran într-unul dintre Caietele lui, "Emile, parcă am înghițit un șarpe veninos". "Încetează să îl îneci în alcool" i-a spus Cioran. El nu știa să își manifeste suferința, obișnuit cu bătăile și cu "educația" toxică prin coerciție pe care o primise. Din păcate, corespondența ei către el s-a pierdut. Nu vom ști niciodată dacă era capabilă de manifestări dialogice ale afecțiunii ei pentru el. Însă a tot vorbit și publicat despre relația ei cu Marin, ale cărui scrisori le-a purtat prin toată lumea pe care urma să o acceseze în anii ce vor urma plecării ei și dispariției lui. Pe autorul acestor rânduri îl interesează foarte puțin biografia ei, iar a lui, care este publică, și mai puțin.

Interesul

acestei povești este altul. Haideti să ne gândim, construim povești în jurul nostru despre ceea ce ne separă sau despre ceea ce ne apropie, când de fapt sunt două fețe ale aceleiași monede. De ce a plecat Aurora de lângă el? De ce el, deși s-a recăsătorit și a avut copii, nu a trecut niciodată peste povestea asta de iubire? Oare Matilda, femela pseudofilosofului și a probabil singurului personaj existențialist din literatura română Victor Petrini din *Cel mai iubit dintre pământeni* este o extrapolare literară a Aurorei? Cum ar fi arătat literatura română dacă ea nu pleca? Cât ar mai fi trăit el? Nu vom ști niciodată. Ca și pasărea cu clonț de rubin, care îl sfâșiasse pe poetul Nicolae Labiș, iubirea îl schimbase pentru totdeauna. Doar că pentru Labiș această pasăre era un camion roșu care îl zdrobise. Pe Marin nu îl lovise nicio mașină. Întrebarea cu care putem rămâne este care e lecția ascunsă în această poveste. Poveștile de iubire, celebre sau nu, au servit drept inspirație dintotdeauna. Dar inspirația aceasta a generat, mai ales în epoca modernă și la nivel majoritar, doar despărțiri și angoase, uneori suicid. Demonul scrisului, în cazul lui Marin Preda, l-a salvat și l-a ucis, la propriu.

Este greu de evaluat la nivel obiectiv care a fost influența rebele și probabil superficialei Aurora Cornu asupra destinului literar al lui Marin Preda. Dar la nivel subiectiv, autorul acestor rânduri crede că a fost o influență supremă. Bătrână și decrepită, se lăuda că ea a "moșit" apariția romanului *Moromeșilor*. Dar îl scrisese el. Ea a plecat la Paris pe la mijlocul anilor '60, unde a jucat, regizat, și în general, a urcat în atenția extrem de greu de obținut a francezilor culturali. S-a recăsătorit cu un sunetist român de la televiziunea franceză, care a fost luat ostatic în Liban în 1986. Între timp, această absență a fost un catalizator se pare pentru activitatea literară a lui Marin Preda.

În plus, dezvoltase, ca și, cu o generație în urmă, Panait Istrati, o antipatie clară și exprimată se pare deschis față de regimul comunist. Simpatia lui pentru prostiile egalitariste ale utopiei marxist-staliniste, caracteristică clasei sociale inferioare din care venea, se transformase în dispreț și ironie, uneori în tristețe. Începea să vadă cruzimea adevărului că toți egali înseamnă de fapt, toți dușmani. Și a început să scrie *Cel mai iubit dintre pământeni*, probabil singurul roman modern românesc. Sigur că o generație sau două mai târziu au venit optzeciștii și cititorii atenți ai unor giganti ai literaturii ca Pynchon sau Cormac Mc Carthy, cum e Cărtărescu și discipolii postmodernismului.

Dar din nou, asta e altă poveste asupra căreia vom mai reveni. Scriind acest roman Marin Preda și-a grăbit moartea. Ca toți cei care au evoluat în medii sociale opresive și care sufereau de empatie și de boala imaginației, a suportat până a înțeles. A fost cel mai probabil asasinat de demonii mici ai

regimului, așa cum de exemplu a susținut mereu și fratele lui și mulți alții, asfixiat în patul în care dormea beat la vila scriitorilor de la Palatul Mogoșoaia. Nu putea să doarmă decât beat.

O risipă de inteligență nativă, o risipă de talent și probabil una dintre cele mai indiscrete orori ale regimului comunist. E îngrozitoare, spunea filosoful Miguel de Unamuno, clipă în care înțelegem că adevărul e trist. Marin Preda a fost înmormântat la Bellu și mii de oameni au venit să prezinte omagiul acestui mare scriitor care și-a plătit cu viața propria verticalitate. Aurora avea să îi supraviețuiască 40 de ani. Nu există o concluzie la această poveste.

Dar am putea de câte ori trecem prin fața unei vitrine de librărie și cu coada ochiului vedem scris pe un cotor Marin Preda, să ne oprim o clipă și să ne simțim un pic rușinați și poate un pic mândri de acest om deosebit care a făcut totul de fapt singur. În această epocă a despărțirilor online și a chipurilor false și adevărilor închipuite, ar trebui să ne înclinăm în fața acestui semidoct sălbatic care înțelesese, de fapt, această emoție violentă care e iubirea. Următoarea poveste pe care o veți citi aici, va fi a ei. Din acel punct de vedere care ar fi putut fi numai al ei, dacă nu am fi noi, care încercăm să spunem puțin adevăr, dincolo de bucurie sau întristare.

Vadim Alexandru